

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

06 հունիսի 2017թ.
ք. Երևան

N 289-Ա

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

**«ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԵՎՐՈՊԱ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ» ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԴԻՏՈՐԴ ՆԱԻՐԱ ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄ/ԲՈՂՈՔԻ ՄԱՍԻՆ**

«Իրավունքի Եվրոպա միավորում» հասարակական կազմակերպության և դիտորդ Նաիրա Մելիքսեթյանի անունից 22.05.2017թ. Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով ներկայացվել է դիմում/բողոք, որը ստորագրված է լիազոր ներկայացուցիչ Երանուհի Թումանյանցի կողմից:

1. Դիմումատուների իրավական դիրքորոշումը և ներկայացված պահանջը

«Իրավունքի Եվրոպա Միավորում» հասարակական կազմակերպության և դիտորդ Նաիրա Մելիքսեթյանի 22.05.2017թ. դիմում-բողոքը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում մուտքագրվել է նույն օրը:

Դիմումատուները բողոքարկում են թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշումը: Ներկայացված դիմում-բողոքում, մասնավորապես, նշված է.

2. Դիմում-բողոքների քննության վերաբերյալ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը 18.05.2017թ., հեռախոսակապի միջոցով Դիմումատուներին տեղեկացրել է, որ 19.05.2017թ. ժամը՝ 15:00-ին տեղի է ունենալու դիմում-բողոքների քննության նպատակով հրավիրված նիստ:

3. Դիմում-բողոքի քննության ընթացքում, ներկա է եղել դիտորդ Նաիրա Կիմի Մելիքսեթյանը, որը պարզաբանումներ է ներկայացրել դիմում-բողոքում նշված փաստական հանգամանքների վերաբերյալ:

4. Դիմում-բողոքի քննության նպատակով հրավիրված նիստի սկզբում թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը հրապարակել է տվյալ դիմում-բողոքի վերաբերյալ որոշման նախագծի տեքստը, որը և նույնությամբ ընդունվել է հանձնաժողովի կողմից: Վերջինս, փաստորեն, հաշվի չի առել դիմումատուների ներկայացրած պարզաբանումները և փաստարկները, ինչպես նաև իր որոշմամբ չի անդրադարձել դրանց:

5. Դիմում-բողոքի քննության ընթացքում Դիմումատուների ներկայացուցչի կողմից ներկայացվել են միջնորդություններ՝

ա) թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի սպասարկման տարածքում տեղակայված թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանը զննելու,

բ) թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի սպասարկման տարածքում տեղակայված թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում տեսաձայնագրության պատճենը ստանալու և/ կամ զննելու:

գ) թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամներին, ինչպես նաև վերոնշյալ բողոքով ներկայացված տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում քվեարկության օրը քվեարկության սենյակում և տեղամասային հանձնաժողովի նիստերին ներկա գտնված և գրանցամատյանի համապատասխան էջում գրանցված անձանց, որպես վկա հրավիրելու վերաբերյալ:

դ) դիմումին կից ներկայացված էլեկտրոնային կրիչի վրա թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի սպասարկման տարածքում ընդգրկված տեղամասի դիտորդի կողմից արձա-

նագրված խախտումների վերաբերյալ ապացույցները հանձնաժողովի նիստի ընթացքում զննելու վերաբերյալ:

6. Ներկայացված առաջին երեք միջնորդություններն մերժվել են հանձնաժողովի կողմից: Առաջին միջնորդության մերժումը Հանձնաժողովը պատճառաբանել է այն հանգամանքով, որ իրենք արդեն իսկ զննել են թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանը, և հավելյալ զննելու կարիք չկա: Երկրորդ միջնորդության մասով՝ հանձնաժողովը նշել է, որ անհրաժեշտություն չի տեսնում քվեարկության ընթացք և ամփոփման նիստի տեսաձայնագրությունը զննելու: Երրորդ միջնորդության մերժումը հանձնաժողովը հիմնավորել է այն հանգամանքով, որ թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահն արդեն իսկ եկել և իրենց գրավոր բացատրություն է տվել դիմում-բողոքում տեղ գտած փաստական հանգամանքների վերաբերյալ, իսկ այլոց որպես վկա հրավիրելու անհրաժեշտություն չկա: Դիմում-բողոքին կից ներկայացված կրիչը զննվել է: Դրանում առկա երկու տեսանյութերով ներկայացվել են ապացույցներ դիմում-բողոքի 6-րդ կետում ներկայացված փաստական հանգամանքների վերաբերյալ: Դրանցից առաջինի վերաբերյալ հանձնաժողովը կարծիք է հայտնել, որ պարզ չէ, թե որտեղ է կատարվել տեսանկարահանումը, ինչ հեռավորության վրա է գտնվում նկարահանման վայրը թիվ 10/53 տեղամասից: Երկրորդ տեսանյութի առնչությամբ հանձնաժողովը նշել է, որ միկրոավտոբուսով տարեց մարդկանց են տեղափոխում (միկրոավտոբուսով բերված առնվազն երկուսը երիտասարդ են):

7. Ներկայացված միջնորդությունների վերաբերյալ որոշմամբ որևէ անդրադարձ չի կատարվել:

8. Նշելով, որ դիմում-բողոքում վկայակոչված փաստական հանգամանքները գրանցվել են թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում (իրականում ոչ բոլոր խախտումների վերաբերյալ է առկա գրանցում գրանցամատյանում)՝ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը անհրաժեշտ չի համարել դիմումով ներկայացված հաղորդումներով սեփական նախաձեռնությամբ վարչական վարույթ հարուցել: Չնայած այն հանգամանքին, որ դիմումատուները նիստի ժամանակ ներկայացրել են պարզաբանումներ դիմում-բողոքում, մասնավորապես՝ 3-րդ, 4-րդ և 8-րդ կետերում ներկայացված փաստական հանգամանքների առնչությամբ՝ նշելով, որ օրինակ 3-րդ և 4-րդ կետերում հիշատակված և «Գեղամա երիտասարդական տարածքային ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպությունը ներկայացնող, որպես դիտորդ ներկայացած անձինք իրականում չեն հանդիսացել Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից հավատարմագրված դիտորդներ, թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովն ակնարկել է, որ հարկ էր ավելի շուտ ներկայացնել այդ տեղեկատվությունը, իսկ որոշմամբ նշված հանգամանքին չի անդրադարձել, ինչպես և չի անդրադարձել դիմում-բողոքի 8-րդ կետում նշված և նիստի ընթացքում պարզաբանված փաստական հանգամանքներին:

9. 19.05.2017թ. հանձնաժողովը դիմում-բողոքի հիման վրա կայացրել է թիվ 14-Ա որոշումը, որով մերժել է դիմում-բողոքի 1-ին, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ, 7-րդ և 8-րդ կետերով վարչական վարույթի հարուցումը, իսկ 2-րդ և 3-րդ կետերում ներկայացված դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքի խախտման մասով՝ դիմում-բողոքը:

2. Դիմում-բողոքի հիմքերը. Վարչական վարույթի հարուցման մերժումը Տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից պատճառաբանվել է՝

2.1. դիմումատու դիտորդ(ներ)ի և կազմակերպություն(ներ)ի՝ դիմում(ներ)ում վկայակոչվող իրավունքների պաշտպանությամբ դիմելու իրավունք ունեցող իրավասու սուբյեկտ(ներ) չհանդիսանալու հանգամանքով: Մասնավորապես, տարածքային ընտրական հանձնաժողովը հղում է կատարել ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասին՝ արձանագրելով, որ յուրաքանչյուր կոնկրետ սուբյեկտի իրավունք է վերապահվում բողոքարկելու ընտրական հանձնաժողովի որոշումը, գործողությունը (անգործությունը), եթե նման բողոքարկումը

նպատակ ունի իրականացնելու բողոքարկող սուբյեկտի խախտված իրավունքի պաշտպանությունը:

Այնուհետև հղում կատարելով ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ պարբերությանը, համաձայն որի՝ ոչ իրավասու անձի կողմից ներկայացված դիմումները չեն քննարկվում, դրանցով վարչական վարույթներ չեն հարուցվում և ընտրական հանձնաժողովները որոշում են կայացնում վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասին, տարածքային ընտրական հանձնաժողովը որոշել է դիմողների դիմում-բողոք(ներ)ով վարչական վարույթի հարուցումը մերժել:

2.2 Միաժամանակ, որոշմամբ արձանագրվել է, որ թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին կատարած հարցմամբ, ինչպես նաև թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանի ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ դիմում-բողոքի 1-ին, 2-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ, 7-րդ և 8-րդ կետերում ներկայացված փաստական հանգամանքները արձանագրվել են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում, իսկ 3-րդ կետում ներկայացված խախտումը/խախտման վերաբերյալ գնահատականը արձանագրելու պահանջով դիտորդը չի դիմել թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին: Ելնելով վերոգրյալից՝ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը փաստել է, որ նշյալ ընտրական տեղամասում դիտորդական առաքելություն իրականացրած դիտորդի՝ Ընտրական օրենսգրքով սահմանված իրավունք չի խախտվել:

Գտնում ենք, որ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշումն իրավաչափ չէ և ենթակա է անվավեր ճանաչման հետևյալ պատճառաբանությամբ.

2.3. Սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման որևէ փաստ դիմումում վկայակոչված չլինելու հիմքով՝ վարչական վարույթի հարուցման մերժման մասով.

2.3.1. Վիճարկվող որոշմամբ հանձնաժողովը գտել է, որ դիմումատուն իր սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման որևէ փաստ դիմումում չի վկայակոչել, այլ դիմումներ ներկայացնելով՝ նկարագրել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի կանոնակարգումների ենթադրյալ խախտումներ, որոնք չեն առնչվում իր՝ որպես դիտորդի պատկանող իրավունքին:

2.3.2. Անդրադառնալով տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից այս հիմքով վարչական վարույթի հարուցման մերժմանը՝ արձանագրենք, որ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացված դիմում-բողոքի մի մասով տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գործողությունները (անգործությունը) վիճարկվել են նաև դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման հիմքով, քանի որ դիտորդի կողմից արձանագրած խախտումը/խախտման վերաբերյալ գնահատականը չի գրանցվել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում: Այսպես, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ Օրենսգիրք) 67-րդ հոդվածի 14-րդ մասի համաձայն՝ եթե դիտորդը գտնում է, որ քվեարկության ընթացքում տեղի է ունեցել Ընտրական օրենսգրքով նախատեսված քվեարկության կարգի խախտում, ապա իրավունք ունի պահանջելու, որ իր գնահատականն արձանագրվի տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

2.3.3 Չնայած նրան, որ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը նշել է, որ դիմումատուներն իրենց սուբյեկտիվ իրավունքների որևէ փաստ դիմումում չեն վկայակոչել, այդուհանդերձ, անդրադարձել է դիտորդի՝ դիմում-բողոքի 2-րդ և 3-րդ կետերում ներկայացված սուբյեկտիվ իրավունքի խախտման դեպքերին: 2-րդ կետի վերաբերյալ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը նշել է, որ ուսումնասիրելով թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական

հանձնաժողովի գրանցամատյանը՝ պարզել է, որ խախտումը/ խախտման վերաբերյալ դիտորդի գնահատականը գրանցվել է գրանցամատյանում: Ինչ վերաբերում է դիտորդի՝ 3-րդ կետում նշված իրավունքի խախտմանն, ապա թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը նշել է, որ 3-րդ կետում ներկայացված խախտումը/խախտման վերաբերյալ գնահատականը արձանագրելու պահանջով դիտորդը չի դիմել թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին: Թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը, սակայն, ոչ նիստի ընթացքում, ոչ էլ թիվ 14-Ա որոշմամբ չի անդրադարձել նիստի ընթացքում դիտորդ Նաիրա Մելիքսեթյանի կողմից վկայակոչված այն հանգամանքին, որ վերջինս նման պահանջով դիմել է անմիջապես տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի քարտուղարին և մերժվել:

2.3.4. Յուրաքանչյուր դեպքում դիտորդի կողմից արձանագրված խախտման/ խախտման վերաբերյալ գնահատականը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում արձանագրելու պահանջի մերժումը հանգեցնում է դիտորդի՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 67-րդ հոդվածով սահմանված սուբյեկտիվ իրավունքների խախտմանը: Ելնելով վերոգրյալից՝ գտնում ենք, որ դիմում-բողոքի 3-րդ կետում ներկայացված փաստական հանգամանքների մասով բողոքի մերժումը իրավաչափ չէ և հակասում է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 32-րդ և 67-րդ հոդվածների պահանջներին: Նույն հիմնավորմամբ ոչ իրավաչափ է դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպության նույնաբովանդակ դիմումի հիման վրա վարչական վարույթի հարուցման մերժումը, քանի որ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 30-րդ հոդվածի ուժով Հայաստանի Հանրապետության հասարակական կազմակերպություններին վերապահված է ընտրությունների ժամանակ դիտորդական առաքելության իրավունք (այն կազմակերպություններին, որոնց կանոնադրական նպատակներն ընտրությունները նշանակվելու օրվան նախորդող նվազագույնը մեկ տարի ներառում են ժողովրդավարության և մարդու իրավունքների պաշտպանության հարցեր և որոնք չեն աջակցում թեկնածուներին կամ ընտրություններին մասնակցող կուսակցություններին), որը համապատասխան կազմակերպությունն իրականացնում է իր կողմից հավատարմագրված դիտորդների միջոցով: Ցանկացած դեպքում, երբ խախտվում է դիտորդական կազմակերպության հավատարմագրած դիտորդի իրավունքը, անմիջականորեն խախտվում է նաև վերջինիս հավատարմագրած կազմակերպության դիտորդական առաքելության իրավունքը, քանի որ կազմակերպության դիտորդական առաքելության իրավունքի իրացումն ուղղակիորեն փոխկապակցված է իր կողմից հավատարմագրված դիտորդի գործունեության հետ:

2.4 Դիտորդների և դիտորդական կազմակերպությունների՝ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումները վիճարկելու հարցով իրավասուբյեկտության մասով.

2.4.1 Դիտորդին և դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպությանը՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գործողությունների/անգործության բողոքարկման համար ոչ իրավասու սուբյեկտ ճանաչելու հիմքով (օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումների մասով) վարույթի հարուցման մերժումը հանգեցրել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի պահանջների խախտմանը: Մասնավորապես, դիտորդի և դիտորդական կազմակերպության՝ ընդհանուր բնույթի ընտրախախտումների (օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի) հիմքով դիմում-բողոքներ ներկայացնելու իրավունք չունենալու վերաբերյալ տարածքային ընտրական հանձնաժողովի հետևությունը չի բխում ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթներից: Դիտորդի և դիտորդական կազմակերպության՝ ոչ իրավասու սուբյեկտ հանդիսանալու վերաբերյալ եզրահանգումը կատարվել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասին՝ ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ, Քաղաքացիական և

քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 25-րդ հոդվածի դրույթներին հակասող և կամայական մեկնաբանություն տալու արդյունքում:

2.4.2 Մասնավորապես, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ յուրաքանչյուր ոք կարող է բողոքարկել ընտրական հանձնաժողովի որոշումը, գործողությունը (անգործությունը), եթե գտնում է, որ խախտվել կամ կարող է խախտվել իր՝ ընտրական օրենսգրքով սահմանված սուբյեկտիվ **ընտրական իրավունքը**:

2.4.3 Այս իրավունքն իր բովանդակային ծավալում ներառում է յուրաքանչյուր քաղաքացու՝ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումները վիճարկելու, ընտրական հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները (անգործությունը) բողոքարկելու իրավունքը: ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված սուբյեկտների և նրանց վերապահված իրավունքների շրջանակի վերաբերյալ տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից տրված սահմանափակ և կամայական մեկնաբանությունը ուղղակիորեն հակասության մեջ է մտնում ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ և Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 25-րդ հոդվածի դրույթների հետ, քանի որ յուրաքանչյուր անձ պետք է ունենա նաև այս իրավունքի պաշտպանության արդյունավետ միջոց:

2.4.4 Ընտրությունների ընթացքում արձանագրված ընտրախախտումները իրենց համակցության մեջ և/կամ բնույթով կարող են ուղղակի ազդեցություն ունենալ յուրաքանչյուր ընտրողի քվեի հասցեականության վրա, ինչպես նաև յուրաքանչյուր քաղաքացու ընտրելու իրավունքի իրացման վրա առհասարակ: Ընտրական իրավահարաբերությունների սուբյեկտ հանդիսացող յուրաքանչյուր անձի, այդ թվում՝ դիտորդի և դիտորդական կազմակերպության կողմից ներկայացված դիմում-բողոքները՝ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումների հիմքով ընտրական հանձնաժողովների որոշումների և գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ ենթակա են քննության վարչական վարույթի կարգով, նույն կարգով, ինչ դիտորդների սուբյեկտիվ իրավունքների խախտումների վերաբերյալ բողոքները՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի շրջանակներում: Հակառակ մեկնաբանությունը կհանգեցնի ընտրական իրավունքի էության խախտմանը:

2.5 Հասարակական կազմակերպությունների իրավասուբյեկտության մասով.

2.5.1 Անդրադառնալով դիմում-բողոք(ներ)ը հասարակական կազմակերպության կողմից ներկայացված լինելու հանգամանքին՝ տարածքային ընտրական հանձնաժողովը գտել է, որ դիմումատու հասարակական կազմակերպություն(ներ)ը սույն դիմումով իրավասու սուբյեկտ չեն հանդիսանում, քանի որ հասարակական կազմակերպությունների՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքով նախատեսված իրավունքներն ամրագրված են ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 30-րդ և 31-րդ հոդվածներով և վերաբերում են դիտորդական առաքելություն իրականացնելու նպատակով հավատարմագրվելուն: **Որոշմամբ արձանագրվել է նաև, որ որևէ այլ իրավունք ՀՀ ընտրական օրենսգրքով հասարակական կազմակերպությունների համար նախատեսված չէ:** Ելնելով վերոգրյալից՝ տարածքային ընտրական հանձնաժողովը եզրահանգել է, որ հասարակական կազմակերպությունները կարող են ՀՀ ընտրական օրենսգրքով սահմանված իրենց իրավունքների պաշտպանության նպատակով բողոքարկել բացառապես իրենց հավատարմագրմանն առնչվող՝ հավատարմագրումն իրականացնող ընտրական հանձնաժողովի ակտերը:

2.5.2 Գտնում ենք, որ վերոգրյալ պատճառաբանությամբ վարչական վարույթի հարուցման մերժումը ուղղակիորեն հակասում է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի դրույթներին: Ակնհայտորեն ոչ իրավաչափ է ընտրական հանձնաժողովի փաստարկն առ այն, որ դիտորդական կազմակերպությունը հավատարմագրելու իրավունքից բացի որևէ այլ իրավունք Ընտրական օրենսգրքի

համաձայն չունի: Առաջին հերթին դիտորդական կազմակերպությունն ունի ընտրությունների ժամանակ դիտորդական առաքելության իրավունք և այս իրավունքի շրջանակներում ունի թե՛ դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման և թե՛ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումների վերաբերյալ դիմում-բողոքներ ներկայացնելու իրավունք: Դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքների և օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումների վերաբերյալ բողոքներ ներկայացնելու իրավասուբյեկտության վերաբերյալ սույն դիմումում ներկայացված հիմնավորումները հավասարապես կիրառելի են դիտորդական կազմակերպությունների նկատմամբ: Ավելին, դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպությունները հանդիսանում են ընտրական իրավահարաբերությունների լիարժեք սուբյեկտ: Նրանց դիտորդական առաքելությունը հանդիսանում է հանրային գործառույթ, որի նպատակն է ապահովել ընտրությունների թափանցիկությունը և նպաստել ընտրական գործընթացների պատշաճ իրականացմանը: Վերոնշյալ հանրային իրավական գործառույթի արդյունավետ իրականացումը, ի թիվս այլոց, պայմանավորված է դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպությունների կողմից ընտրական իրավունքի խախտումների վերաբերյալ դիմում-բողոքներ ներկայացնելու իրավասուբյեկտությամբ:

2.5.3 Ավելին, հարկ ենք համարում անդրադառնալ նաև հասարակական կազմակերպության իրավասուբյեկտության հարցին ՀՀ Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում: Այսպես, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 07.09.2010թ. ՍԴՈ-906 որոշմամբ արձանագրվել է, որ քաղաքացիական հասարակությունն ինքնուրույն և պետությունից անկախ հասարակական մեխանիզմների և հարաբերությունների համակարգ է, որը պայմաններ է ապահովում կոլեկտիվների և անհատների մասնավոր շահերի և պահանջմունքների բավարարման համար: Հաշվի առնելով հասարակական կազմակերպությունների դերը պետության և քաղաքացիական հասարակության կյանքում, առաջնորդվելով վերջիններիս գործունեության արդյունավետության բարձրացման նկատառումներով՝ սահմանադրական դատարանը գտել է, որ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրքը շահագրգիռ (կանոնադրական համապատասխան իրավասությամբ օժտված) հասարակական կազմակերպությունների համար, որպես իրավաբանակն անձ, կարող է սահմանել տվյալ ոլորտում անձանց խախտված իրավունքների համար դատարան դիմելու իրավունքի իրացման դեպքերը և կարգը՝ հաշվի առնելով *actio popularis* բողոքների ինստիտուտի առնչությամբ եվրոպական երկրների ներկա զարգացումների միտումները:

2.5.4 Շեշտվել է նաև, որ. «Ուրիշի խախտված իրավունքների համար դատարան կամ այլ մարմիններին ու պաշտոնատար անձանց դիմելու իրավունքի իրացման դեպքերը և կարգը սահմանելիս հարկ կլինի հաշվի առնել միայն այն հասարակական կազմակերպություններին, որոնց նպատակներից են կոլեկտիվ կամ համայնքային կոնկրետ շահերի պաշտպանությունը: Այս դիրքորոշումը համահունչ է նաև «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետին, որի համաձայն՝ կազմակերպությունն իր կանոնադրությամբ նախատեսված նպատակներն իրականացնելու համար իրավունք ունի օրենքով սահմանված կարգով ներկայացնել ու պաշտպանել իր և իր անդամների իրավունքները և օրինական շահերն այլ կազմակերպություններում, **դատարանում, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում**»:

2.5.5 ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 07.09.2010թ. ՍԴՈ-906 որոշմամբ արձանագրվել է նաև, որ վարչական դատավարությունում այլոց իրավունքների պաշտպանությամբ դատարան դիմելու իրավունքի („*Actio popularis*”) առնչությամբ միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքները վկայում են, որ, որպես կանոն, եվրոպական երկրներում այս ինստիտուտն իր

դասական իմաստով և լրիվ ծավալով կիրառում չունի: Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանը նման ուսումնասիրության արդյունքներով արձանագրել է, որ մի շարք երկրներում վարչական գործերով հայց ներկայացնելու իրավասության հիմնական չափանիշ է հանդիսանում «իրավական շահագրգռվածությունը»: Վերջինս դատաիրավական պրակտիկայում ստացել է այնքան լայն մեկնաբանություն, որ հասարակական կազմակերպություններին կամ քաղաքացիական նախաձեռնությամբ հանդես եկող և օրենքով սահմանված կարգով գործունեություն իրականացնող այլ միավորումների հնարավորություն է ընձեռվում **հանդես գալ որոշակի խմբի կոլեկտիվ իրավունքի պաշտպանությամբ, եթե այդ պաշտպանությունը տվյալ միավորման կոնկրետ նպատակների շրջանակում է:** Այսպիսի դիրքորոշում է ըստ էության արտահայտվել նաև Հայաստանի Հանրապետության դատական պրակտիկայում: Մասնավորապես, ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 30.10.2009թ. թիվ ՎԴ/3275/05/08 որոշմամբ արտահայտել է հետևյալ իրավական դիրքորոշումը. «Սույն գործով «Էկոդար» բնապահպանական հասարակական կազմակերպությունն Օրիուսի կոնվենցիայի իմաստով «շահագրգիռ» կազմակերպություն է, հետևաբար, օգտվում է այդ կազմակերպության կանոնադրական նպատակներից բխող, շրջակա միջավայրի պահպանությանը վերաբերող հարցով դատական պաշտպանության իրավունքից»:

2.5.6 Հասարակական կազմակերպությունների կամ այլ միավորումների կողմից կոլեկտիվ իրավունքների և օրինական շահերի դատական պաշտպանության հարցերին է անդրադարձել նաև Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեն: Ըստ Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի 2004 թվականի դեկտեմբերի 15-ի՝ «Վարչական ակտերի նկատմամբ դատական վերահսկողության մասին» (2004)20 հանձնարարականի՝ Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունները խրախուսում են քննության առնել այն հարցը, թե արդյո՞ք դատական վերահսկողության մատչելիությունը պետք է երաշխավորվի նաև այն միավորումների կամ այլ անձանց կամ մարմինների համար, որոնք իրավասու են պաշտպանել կոլեկտիվ կամ համայնքային շահեր:

2.5.7 Թիվ ՎԴ/3275/05/09 գործով ՀՀ վարչական դատարանի 09.07.2009թ. որոշմամբ «Թրանսփարենսի հնթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն», «Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակ» և «Էկոդար» բնապահպանական հասարակական կազմակերպությունների հայցադիմումի ընդունումը մերժվել է այն պատճառաբանությամբ, որ վերջիններս ակնհայտորեն չունեն հայցադիմումում ներկայացված պահանջներով դատարան դիմելու իրավունք, քանի որ այդ հասարակական կազմակերպությունների իրավունքները, վիճարկվող պահանջներով, չեն խախտվել և չեն շոշափվել: ՀՀ վարչական դատարանի 28.07.2009թ. որոշմամբ ՀՀ վարչական դատարանի 09.07.2009թ. որոշման դեմ Կազմակերպության և «Թրանսփարենսի հնթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարակական կազմակերպության բողոքը մերժվել է միևնույն պատճառաբանությամբ: **Վճռաբեկ դատարանի 30.10.2009թ. որոշմամբ Կազմակերպության և «Թրանսփարենսի հնթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարակական կազմակերպության վճռաբեկ բողոքը բավարարվել է մասնակիորեն՝ բեկանվել և փոփոխվել է ՀՀ վարչական դատարանի 28.07.2009թ. որոշման՝ Կազմակերպության բողոքը մերժելու մասը: Կազմակերպության բողոքը բավարարվել է: Որոշման՝ «Թրանսփարենսի հնթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարակական կազմակերպության բողոքը մերժելու մասը, թողնվել է օրինական ուժի մեջ: Վճռաբեկ դատարանը վերոնշյալ որոշմամբ անհիմն է համարել Դատարանի կողմից «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի կիրառման հիմքով «Էկոդար» բնապահպանական**

հասարակական կազմակերպության հայցադիմումի ընդունման մերժումը: Դատարանի 24.03.2010թ. վճռով մերժվել է Կազմակերպության հայցն այն պատճառաբանությամբ, որ «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածը, Օրհուսի կոնվենցիայի 9-րդ հոդվածի 3-րդ կետը հասարակական կազմակերպություններին չի օժտում դատավարական իրավասություններով:

2.5.8 Նույն գործով կրկին ներկայացված վճռաբեկ բողոքի հիման վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 01.04.2011թ. որոշմամբ գտել է, որ վիճարկվող դատական ակտը հիմնավոր է և բխում է ՀՀ օրենսդրության կարգավորման նպատակներից, ընդ որում վկայակոչվել է ՀՀ Սահմանադրական դատարանի թիվ ՍԴՈ-906 որոշումը:

2.5.9 ՀՀ սահմանադրական դատարանն, իր 2012թ. տարեկան հաղորդմամբ անդրադառնալով Վճռաբեկ դատարանի որոշմանը, վերահաստատել է իր իրավական դիրքորոշումն այն մասին, որ «... հասարակական կազմակերպություններին հնարավորություն է ընձեռվում հանդես գալ որոշակի խմբի կոլեկտիվ իրավունքների պաշտպանությամբ, եթե այդ պաշտպանությունը տվյալ հասարակական կազմակերպության կոնկրետ նպատակների շրջանակներում է» և արձանագրել, որ «... ՀՀ վարչական դատարանը, նույն կերպ նաև 01.04.2011թ. ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, սխալ են մեկնաբանել ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-906 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումը հասարակական կազմակերպությունների դատավարական իրավասությունների վերաբերյալ՝ վերջիններիս զրկելով իրենց կանոնադրական նպատակներից բխող հարցերի առնչությամբ դատարան դիմելու իրավունքից»:

2.5.10 Դիմումատու կազմակերպության (կազմակերպությունների) կանոնադրական նպատակներից բխում է ժողովրդավարության և մարդու իրավունքների պաշտպանությունը, կոլեկտիվ կամ համայնքային կոնկրետ շահերի պաշտպանությունը, ինչպես նաև ընտրությունների և հանրաքվեի օրինականության նկատմամբ վերահսկողության իրականացումը, այլոց իրավունքների որոշակի խմբի կոլեկտիվ իրավունքի պաշտպանությունը:

2.6. Տարածքային ընտրական հանձնաժողովն իրավասու չէր կայացնելու վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասին որոշում՝ վիճարկվող որոշմամբ բերված հիմնավորումներով դիմողների ոչ իրավասու սուբյեկտ ճանաչելու հիմքով:

2.6.1 Թիվ 10 տարածքային հանձնաժողովի կողմից վարչական վարույթ հարուցելու փուլում դիմում-բողոքում ներկայացված իրավունքների խախտման փաստերը և դրանով պայմանավորված դիմումատուների՝ բողոքարկման սուբյեկտ լինելու հանգամանքի իրավական գնահատականը չէին կարող հանձնաժողովի քննարկման առարկա դառնալ վարչական վարույթ հարուցելու փուլում, ինչը հանգեցրել է վերջինիս լիազորությունների սահմանազանցմանը՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի և «Վարչարարության և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների խախտմամբ: Դիմումատուների նյութական իրավունքների խախտումների առկայության կամ բացակայության փաստին իրավական գնահատական կարող է տրվել միայն վարչական մարմնի կողմից գործի ըստ էության քննության փուլում:

2.6.2 Տարածքային ընտրական հանձնաժողովը, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի նորմերին խիստ սահմանափակ և ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ և 50-րդ հոդվածների պահանջներին հակասող մեկնաբանություն տալու արդյունքում, խախտել է նաև դիմողների՝ Սահմանադրությամբ ամրագրված պատշաճ վարչարարության իրավունքը և զրկել նրանց վարչական մարմնի կողմից իրենց առնչվող գործով քննության իրավունքից:

2.7. Վիճարկվող որոշումը ոչ իրավաչափ է նաև՝ դիմողների կողմից տարածքային ընտրական հանձնաժողովին ներկայացված միջնորդությունները վերջինիս կողմից քննելուց

հրաժարվելու և դրա հետևանքով վարչական վարույթի բազմակողմանիության, լրիվության և օբյեկտիվության պարտադիր պահանջների խախտման հիմքով:

2.7.1 Այսպես, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 44-րդ հոդվածի ուժով վարչական մարմինը, վարույթի մասնակիցների միջնորդությամբ որպես վկա հրավիրում և լսում է այն անձանց ցուցմունքները, որոնց կարող են հայտնի լինել տվյալ գործին վերաբերող տեղեկություններ: Նույն օրենքի 45-րդ հոդվածի Վարչական մարմինը, անհրաժեշտության դեպքում, կարող է նշանակել նաև ֆիզիկական անձի, տեղանքի, որևէ օբյեկտի կամ առարկայի զննում, որին կարող են ներկա գտնվել վարույթի մասնակիցները: Միաժամանակ նույն օրենքի 75-րդ հոդվածին համապատասխան՝ վարչական մարմինը վարչական բողոքը քննարկելիս առաջնորդվում է ինչպես գործում առկա, այնպես էլ լրացուցիչ ներկայացվող ապացույցներով:

2.7.2 «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված է նաև վարչական վարույթի բազմակողմանիության, լրիվության և օբյեկտիվության սկզբունքը, ըստ որի վարչական մարմինը պարտավոր է ապահովել փաստական հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննարկումը՝ բացահայտելով գործի բոլոր, այդ թվում՝ վարույթի մասնակիցների օգտին առկա հանգամանքները: **Վարչական մարմինն իրավունք չունի չընդունելու վարչական վարույթի մասնակիցների ներկայացրած՝ վարույթին առնչվող դիմումները և փաստաթղթերը, որոնց քննարկումը մտնում է իր իրավասության մեջ:**

2.7.3 Ելնելով վերոգրյալից՝ գտնում ենք, որ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից ներկայացված միջնորդությունների չքննարկումը (վիճարկվող որոշմամբ միջնորդություններին որևէ անդրադարձ չի կատարվել) հանգեցրել է դիմողների՝ ՀՀ Սահմանադրության 50-րդ հոդվածով երաշխավորված պատշաճ վարչարարության իրավունքի խախտմանը՝ դուրս գալով իրեն վերապահված լիազորությունների շրջանակից:

2.8 Բողոքի՝ 3-րդ կետում ներկայացված փաստական հանգամանքների մասով մերժման հիմքում դրվել է այն հանգամանքը, որ թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին կատարած հարցմամբ պարզվել է, որ դատորդը չի դիմել վերջինիս խախտումը/ խախտման վերաբերյալ գնահատականը գրանցամատյանում գրառելու պահանջով: Այս պարագայում, տարածքային ընտրական հանձնաժողովը դրսևորել է ակնհայտ կողմնակալ մոտեցում՝ դիտորդի կողմից գրանցամատյանում գնահատականը արձանագրելու պահանջի ներկայացված չլինելու հանգամանքը հաստատելով միայն համապատասխան հանձնաժողովի նախագահի բացատրություններով և հրաժարվել է այլ ապացույցներ ձեռք բերելու, այդ թվում՝ այլ ականատես անձանց, օրինակ, տեղամասում ներկա գտնված վստահված անձանց, դիտորդներին, ՋԼՄ ներկայացուցիչներին, այցելուներին, հանձնաժողովի այլ անդամներին հրավիրելու և/կամ բացատրություններ վերցնելու հնարավորությունից, ինչպես նաև ներկայացված միջնորդությունները բավարարելուց: Ավելին՝ թիվ 10 տարածքային հանձնաժողովն անտեսել է դիտորդի այն պնդումը, որ վերջինս նման պահանջով դիմել է ոչ թե հանձնաժողովի նախագահին, այլ՝ քարտուղարին: Դրանով իսկ խախտվել են «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքով ամրագրված վարչական վարույթի բազմակողմանիության, լրիվության և օբյեկտիվության պահանջները:

2.9.Տարածքային ընտրական հանձնաժողովի որոշումը ոչ իրավաչափ է նաև հետևյալ պատճառաբանությամբ. Տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից խախտվել է նաև դիտորդների ընտրական իրավունքը, ինչպես նաև դիտորդի կարգավիճակից բխող սուբյեկտիվ իրավունքները, քանի որ տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից դիմում-բողոքի

քննության նիստը նշանակվել է մայիսի 19-ին ժամը 15:00-ին, ինչն ինքնին զրկել է դիմողներին որոշման դեմ ներկայացված բողոքը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից մինչև Երևանի ավագանու ընտրությունների արդյունքների ամփոփումը քննելու և արդյունքների ամփոփման շրջանակներում այն գնահատելու հնարավորությունից: Այսպիսով, խախտվել է նաև դիմողների իրավունքների պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունքը:

3. Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով ՀՀ ընտրական օրենսգրքի, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի դրույթներով՝ խնդրում ենք՝

3.1. Անվավեր ճանաչել թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշումը.

ձեռնարկել միջոցներ՝

3.2. վերոգրյալ խախտումների կապակցությամբ արդյունավետ քննության և օրենսդրությամբ սահմանված միջոցների ձեռնարկման ուղղությամբ.

3.3. խախտումներ կատարած անձանց և դրանք արձանագրելու և վերացնելու պատասխանատու անձանց համար օրենքով սահմանված պատասխանատվության ենթարկելու ուղղությամբ.

3.4. համապատասխան սուբյեկտների իրավունքների խախտումների արձանագրման և դրանք ըստ հնարավորության, վերացնելու ուղղությամբ:

3.5. հիմքերի առկայության դեպքում, այդ թվում՝ քրեաիրավական բնույթի խախտումները վերահասցեագրել ըստ ենթակայության.

3.6. քննարկել և գնահատել հիշյալ խախտումների ազդեցությունը նշված տեղամասերում քվեարկության արդյունքների վրա և համապատասխան տեղամասերում նշանակել վերաքվեարկություն կամ անվավեր ճանաչել Երևանի ավագանու ընտրությունները և նշանակել վերաքվեարկություն:

2. Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պատճառաբանությունները, հիմնավորումները և եզրահանգումը

1. Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը ուսումնասիրել է դիմում-բողոքը, ներկայացված լիազորագրերը, կից փաստաթղթերը, ինչպես նաև թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշումն ու վերջինիս ընդունման համար հիմք հանդիսացած վարչական վարույթի նյութերը:

Դիմում-բողոքով ներկայացված են փաստական հանգամանքներ, որոնք ներկայացվել էին նաև թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացված դիմում-բողոքով և շարադրված են այնպիսի հանգամանքներ, որոնք առնչվում են Երևանի ավագանու 14.05.2017թ. ընտրությունների քվեարկության օրվան:

2. Դիմում-բողոքի 2-րդ բաժնում դիմումատուներն անդրադարձել են վիճարկվող որոշմամբ դիմումատուների իրավասուբյեկտության հարցին: Մասնավորապես, դիմում-բողոքի 2-րդ բաժնի 2.3.1. և 2.3.2. կետերում նշված է. «Վիճարկվող որոշմամբ հանձնաժողովը գտել է, որ դիմումատուն իր սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման որևէ փաստ դիմումում չի վկայակոչել, այլ դիմումներ ներկայացնելով՝ նկարագրել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի կանոնակարգումների ենթադրյալ խախտումներ, որոնք չեն առնչվում իր՝ որպես դիտորդ պատկանող իրավունքին: Անդրադառնալով տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից այս հիմքով վարչական վարույթի հարուցման մեթոմանը՝ արձանագրենք, որ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացված դիմում-բողոքի մի մասով տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գործողությունները (անգործությունը) վիճարկվել են նաև դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման հիմքով, քանի որ դիտորդի կողմից արձանագրած

խախտումը/խախտման վերաբերյալ գնահատականը չի գրանցվել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:»:

Վերոգրյալից ակնհայտ է, որ դիմումատուն վիճարկվող որոշմամբ չի վիճարկում ներկայացված այն պնդումը, որ դիմումատուն «դիմումներ ներկայացնելով՝ նկարագրել են ՀՀ ընտրական օրենսգրքի կանոնակարգումների ենթադրյալ խախտումներ, որոնք չեն առնչվում իրենց՝ որպես դիտորդների պատկանող իրավունքին»:

Միաժամանակ, դիմումում նշված է, որ «թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացված դիմում-բողոքի մի մասով տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գործողությունները (անգործությունը) վիճարկվել են նաև դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման հիմքով, քանի որ դիտորդի կողմից արձանագրած խախտումը/խախտման վերաբերյալ գնահատականը չի գրանցվել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:»:

Վերը նշվածը ենթադրյալ խախտում գնահատելու համար՝ որպես իրավական հիմք, վկայակոչվում է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 67-րդ հոդվածի 14-րդ մասը, համաձայն որի՝

«Եթե հանձնաժողովի անդամը, վստահված անձը կամ դիտորդը գտնում է, որ քվեարկության ընթացքում տեղի է ունեցել սույն օրենսգրքով նախատեսված քվեարկության կարգի խախտում, ապա իրավունք ունեն պահանջելու, որ իրենց գնահատականն արձանագրվի տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:»:

Սույն դիմում-բողոքով հարուցված վարչական վարույթի շրջանակներում դիմումատու հանդիսացող Նաիրա Մելիքսեթյանը հենց ինքն է փաստում, որ «խախտումը/խախտման մասին գնահատականը գրանցվել է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում» (կետ 1, կետ 5, կետ 6, կետ 7, կետ 8):

Նշվածից ակնհայտ է, որ դիտորդը ՀՀ ընտրական օրենսգրքով իրեն վերապահված իրավունքն իրացրել է՝ խախտման մասին իր գնահատականը ներկայացրել է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահին և հանձնաժողովի կողմից դա գրառվել է գրացամատյանում, հետևապես նշված դեպքերում դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքի խախտում առկա չէ:

Ընտրական օրենսգրքի 67-րդ հոդվածի 14-րդ մասի վերլուծությունը թույլ է տալիս փաստելու, որ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովը պարտավոր է հանձնաժողովի գրանցամատյանում արձանագրելու որևէ գնահատական (ենթադրյալ խախտում)՝ միայն հետևյալ պայմանների պահպանմամբ.

ա) ներկայացվել է գնահատականը (ենթադրյալ խախտումը) տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում արձանագրելու պահանջ,

բ) նման պահանջ է ներկայացրել հանձնաժողովի անդամը, վստահված անձը կամ դիտորդը,

գ) պահանջ ներկայացնողը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Ընտրական օրենսգրքով նախատեսված քվեարկության կարգի խախտում,

դ) քվեարկության կարգի խախտումը տեղի է ունեցել քվեարկության ընթացքում:

Միայն վերը թվարկված պայմանների պահպանման դեպքում է, որ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովը պարտավոր է գրանցել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում արձանագրելու պահանջ ներկայացնող անձի գնահատականը:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ՝ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գտնում է, որ դիմումատուների այն դատողությունը, որ «դիմում-բողոքի 3-րդ կետում ներկայացված փաստական հանգամանքների մասով բողոքի մերժումը իրավաչափ չէ և հակասում է ՀՀ ընտրական

օրենսգրքի 32-րդ և 67-րդ հոդվածների պահանջներին», անհիմն է, քանի որ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովին հասցեագրած դիմումների ուսումնասիրությամբ փաստվում է, որ չի ապահովվել դիտորդի կողմից իր գնահատականը (ենթադրյալ խախտումը) տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում արձանագրելու պահանջ ներկայացնելու պայմանը:

Ներկայացված դիմում-բողոքի 3-րդ կետում դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքի խախտման կապակցությամբ նշված է. «խախտման վերաբերյալ գնահատականը չի գրանցվել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում»:»:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշման ուսումնասիրությամբ փաստում է, որ թիվ 10/53 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահը թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացրել է իր գրավոր բացատրությունը, իսկ վարչական վարույթի շրջանակներում տվել է իր բանավոր բացատրությունն առ այն, որ դիտորդի կողմից իրեն նման պահանջ չի ներկայացվել: Վարչական վարույթի շրջանակներում հրավիրված նիստին ներկայացած դիտորդ Նահրա Մելիքսեթյանը նշել է, որ գրանցամատյանում գրառում կատարելու պահանջով դիմել է ոչ թե նախագահին, այլ քարտուղարին, այսինքն՝ փոխել է դիմում-բողոքում ներկայացված պնդումը, սակայն քարտուղարին դիմելու հանգամանքը հավաստող ոչրէ ապացույց ոչ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովին, ոչ էլ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին չի ներկայացրել: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովից ստացված վարչական վարույթի նյութերի, դիմում-բողոքի և կից փաստաթղթերի, ինչպես նաև թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշման ուսումնասիրությամբ չգտավ գեթ մեկ ապացույց, որը կհաստատեր դիտորդի ներկայացրած պնդումը:

«Ներկայացված փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը, իսկ ընտրական հանձնաժողովը՝ իր կայացրած որոշման հիմքում ընկած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը: Բողոքը քննող ընտրական հանձնաժողովն ի պաշտոնե կարող է ապացույցներ հայթայթել:...»:

«Ընտրական հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները (անգործությունը) վերադաս ընտրական հանձնաժողով բողոքարկելու դեպքում բողոք ներկայացնող կողմը կրում է իր ներկայացրած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը, իսկ ընտրական հանձնաժողովը՝ իր կայացրած որոշման հիմքում ընկած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը: Բողոքը քննող ընտրական հանձնաժողովն ի պաշտոնե կարող է ապացույցներ հայթայթել:...»:

Վերոգրյալով պայմանավորված՝ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գտնում է, որ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշմամբ ներկայացված պնդումն առ այն, որ «դիմումատուն իր սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման որևէ փաստ դիմումում չի վկայակոչել, այլ դիմումներ ներկայացնելով՝ նկարագրել է «Ներկայացված փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը, իսկ ընտրական հանձնաժողովը՝ իր կայացրած որոշման հիմքում ընկած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը: Բողոքը քննող ընտրական հանձնաժողովն ի պաշտոնե կարող է ապացույցներ հայթայթել:...»:

«Ներկայացված փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը, իսկ ընտրական հանձնաժողովը՝ իր կայացրած որոշման հիմքում ընկած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը: Բողոքը քննող ընտրական հանձնաժողովն ի պաշտոնե կարող է ապացույցներ հայթայթել:...»:

«Ներկայացված փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը, իսկ ընտրական հանձնաժողովը՝ իր կայացրած որոշման հիմքում ընկած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը: Բողոքը քննող ընտրական հանձնաժողովն ի պաշտոնե կարող է ապացույցներ հայթայթել:...»:

գնահատականները չգրառելու վերաբերյալ, և որևէ փաստ, որևէ ապացույց առ այն, որ դիմումատու դիտորդը պահանջել է գրառել իր գնահատականները, իսկ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովը դրսևորել է անգործություն, վարչական վարույթի նյութերում առկա չէ այն դեպքում, երբ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածի 6-րդ մասի պահանջն է, որ ընտրական հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները (անգործությունը) վերադաս ընտրական հանձնաժողով բողոքարկելու դեպքում բողոք ներկայացնող կողմը կրում է իր ներկայացրած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը:

Դիմումատուներն ազատ են ընտրական հանձնաժողովներին դիմում ներկայացնելիս, օրենքի սահմաններում և կանոնակարգումների պահպանմամբ, նկարագրելու ցանկացած հանգամանք, տալու սեփական գնահատականներ, կատարելու դատողություններ և առաջադրելու պահանջներ, հետևաբար, դիմումատուները կաշկանդված չեն եղել դիմումում, ի թիվս այլոց, ներկայացնելու նաև տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում գրառում կատարելու պահանջ ներկայացնելու վերաբերյալ հանգամանքները, սակայն դա չեն արել:

3. Դիմումատուները, ներկայացնելով իրենց ընդհանուր բնույթի դատողություններն օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումները վիճարկելու իրավասուբյեկտության վերաբերյալ, մասնավորապես, նշում են, որ «դիտորդի և դիտորդական կազմակերպության՝ ոչ իրավասու սուբյեկտ հանդիսանալու վերաբերյալ եզրահանգումը կատարվել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասին՝ ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ, Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 25-րդ հոդվածների դրույթներին հակասող և կամայական մեկնաբանություն տալու արդյունքում»: Նաև նշվում է. «Ընտրությունների ընթացքում արձանագրված ընտրախախտումները իրենց համակցության մեջ և/կամ բնույթով կարող են ուղղակի ազդեցություն ունենալ յուրաքանչյուր ընտրողի քվեի հասցեականության վրա, ինչպես նաև յուրաքանչյուր քաղաքացու ընտրելու իրավունքի իրացման վրա առհասարակ: Ընտրական իրավահարաբերությունների սուբյեկտ հանդիսացող յուրաքանչյուր անձի, այդ թվում՝ դիտորդի և դիտորդական կազմակերպության կողմից ներկայացված դիմում-բողոքները՝ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումների հիմքով ընտրական հանձնաժողովների որոշումների և գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ ենթակա են քննության վարչական վարույթի կարգով, նույն կարգով, ինչ դիտորդների սուբյեկտիվ իրավունքների խախտումների վերաբերյալ բողոքները՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի շրջանակներում: Հակառակ մեկնաբանությունը կհանգեցնի ընտրական իրավունքի էության խախտմանը:»:

Վերը նշված դատողությունների համար որպես իրավական հիմք դիմումատուները վկայակոչում են ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ հոդվածը, ինչպես նաև Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 25-րդ հոդվածը:

Այսպես, ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն.

«Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ ընտրելու և ընտրվելու, տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեն ընտրության կամ հանրաքվեի օրը տասնութ տարին լրացած Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները: Օրենքով կարող է սահմանվել Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն չունեցող անձանց՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններին և տեղական հանրաքվեներին մասնակցելու իրավունքը:»:

Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 25-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Յուրաքանչյուր քաղաքացի, առանց 2-րդ հոդվածում հիշատակվող որևէ խտրականության և առանց անհիմն սահմանափակումների, պետք է իրավունք և հնարավորություն ունենա.

ա/ մասնակցելու պետական գործերը վարելուն՝ ինչպես անմիջականորեն, այնպես էլ ազատորեն ընտրված ներկայացուցիչների միջոցով.

բ/ քվեարկել և ընտրվել իսկական պարբերական ընտրություններում, որոնք անց են կացվում համընդհանուր և հավասար ընտրական իրավունքի հիման վրա, գաղտնի քվեարկությամբ, և ապահովում են ընտրողների կամքի ազատ արտահայտումը.

գ/ իր երկրում հավասարության ընդհանուր պայմաններով մտնել պետական ծառայություն:»:

Ընտրական գործընթացում քաղաքացու դրությունը դրսևորվում է «ընտրողի իրավական կարգավիճակում»: Ընտրողի իրավական կարգավիճակի բովանդակությունը բխում է նրա իրավունքից՝ ընտրելու համապատասխան ընտրությունների ժամանակ, որոշվում է ընտրական օրենսդրությամբ սահմանված որոշակի գործողություններ կատարելու իրավունքներով, որոնք կապված են նախընտրական քարոզչությանը, քվեարկությանը մասնակցելու հետ և այլն: Ընտրողի իրավունքները կարող են ընդարձակվել կոնկրետ դեպքում վերջինիս կողմից ընտրական գործընթացում կոնկրետ գործառույթ կատարելիս՝ որպես թեկնածու, վստահված անձ, հանձնաժողովի անդամ, դիտորդ և այլն, որոնք սահմանված են ՀՀ ընտրական օրենսգրքով:

Յուրաքանչյուր ոք ընտրական իրավահարաբերություններում, ելնելով օրենսդրությամբ սահմանված հստակ չափորոշիչներից և պահանջներից՝ հանդես է գալիս հստակ սահմանված որևէ կարգավիճակով (ընտրող, թեկնածու, դիտորդ և այլն), ընդ որում նշված կարգավիճակով հանդես եկող անձը օժտված է հստակ սահմանված իրավունքներով և պարտականություններով: ՀՀ Սահմանադրությամբ և միջազգային իրավունքի նորմերով երաշխավորված ընտրելու իրավունքի իրացման, այդ թվում նաև պաշտպանության, հստակ կառուցակարգերը սահմանված են ՀՀ ընտրական օրենսգիրք սահմանադրական օրենքով:

Քննարկվող դիմում-բողոքով դիմումատուն ներկայանում է որպես հասարակական կազմակերպություն և որպես դիտորդ, այլ ոչ թե որպես անձ, ում ՀՀ ընտրական օրենսգրքով սահմանված սուբյեկտիվ ընտրական իրավունքը խախտվել է:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ՝ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը դիմումատուներին դիտել է հենց այդ կարգավիճակում՝ որպես դիտորդ կամ հասարակական կազմակերպություն՝ դրանից բխող բոլոր հետևանքներով:

Ընտրական իրավահարաբերությունների սուբյեկտների իրավունքների վարչաիրավական կարգով պաշտպանության կառուցակարգերը սահմանված են «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով և Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքով:

«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 2-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն. «Առանձին տեսակի վարչական վարույթների առանձնահատկությունները սահմանվում են օրենքներով և Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով:»: Նշված իրավանորմի հաշվառմամբ, Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 47-րդ հոդվածի 1-ի մասում ամրագրված իրավանորմով սահմանված է. «Կենտրոնական և տարածքային ընտրական հանձնաժողովում վարչական վարույթն իրականացվում է «Վարչարարության

հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքին համապատասխան, սույն օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկություններով և ժամկետներում:»:

Վերոնշյալ իրավանորմերից բխում է, որ ընտրական հանձնաժողովներում վարչական վարույթի նկատմամբ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի նորմերը կիրառելի են միայն ՀՀ ընտրական օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկությունների հաշվառմամբ:

Ի թիվս այլ առանձնահատկությունների, ընտրական հանձնաժողովներում վարչական վարույթի առանձնահատկություն է սահմանված ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ պարբերությամբ, որի համաձայն՝ եթե բողոքը կամ դիմումը չի համապատասխանում նույն հոդվածի պահանջներին, ապա դիմումները չեն քննարկվում, դրանցով վարչական վարույթներ չեն հարուցվում, և ընտրական հանձնաժողովները որոշում են կայացնում վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասին: Ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածով սահմանված՝ բողոքին կամ դիմումին ներկայացվող պահանջներից է դիմումը կամ բողոքը 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված սուբյեկտների կողմից ներկայացնելու պահանջը:

ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասում օրենսդիրն առանձնացնում է սուբյեկտների հինգ խումբ, որոնց իրավունք է վերապահում բողոքարկելու ընտրական հանձնաժողովի որոշումները, գործողությունները (անգործությունը), այն է՝

1) յուրաքանչյուր ոք, ով գտնում է, որ խախտվել կամ կարող է խախտվել իր՝ սույն օրենսգրքով սահմանված սուբյեկտիվ ընտրական իրավունքը.

2) վստահված անձը, եթե գտնում է, որ խախտվել է իր կամ իր վստահորդի՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքը.

3) դիտորդը կամ այցելուն, եթե գտնում է, որ խախտվել է իր՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքը.

4) զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչը, եթե գտնում է, որ խախտվել է իր՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքը.

5) ընտրություններին մասնակցող կուսակցության լիազոր ներկայացուցիչը, եթե գտնում է, որ խախտվել է իր կամ իր վստահորդ կուսակցության կամ կուսակցության ընտրական ցուցակում ընդգրկված թեկնածուի՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքը:

ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված նորմի վերլուծության արդյունքում Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գտնում է, որ օրենսդիրը, ամրագրելով վերոհիշյալ սուբյեկտային կազմը՝ ընտրական հանձնաժողովի որոշումները, գործողությունները (անգործությունը) բողոքարկելու իրավունքը, միաժամանակ այդ իրավունքի իրացման հնարավորությունը յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում պայմանավորում է բողոքարկող սուբյեկտի իրավունքի պաշտպանության նպատակի առկայությամբ, այսինքն՝ յուրաքանչյուր կոնկրետ սուբյեկտի իրավունք է վերապահում բողոքարկելու ընտրական հանձնաժողովի որոշումը, գործողությունը (անգործությունը), եթե նման բողոքարկումը նպատակ ունի իրականացնելու բողոքարկող սուբյեկտի խախտված իրավունքի պաշտպանությունը:

Վերոգրյալի հաշվառմամբ՝ դիմումատուների դատողությունն առ այն, որ «ընտրական իրավահարաբերությունների սուբյեկտ հանդիսացող յուրաքանչյուր անձի, այդ թվում՝ դիտորդի և դիտորդական կազմակերպության կողմից ներկայացված դիմում-բողոքները՝ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումների հիմքով ընտրական հանձնաժողովների որոշումների և գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ ենթակա են քննության վարչական վարույթի կարգով, նույն կարգով, ինչ դիտորդների սուբյեկտիվ իրավունքների խախտումների վերաբերյալ

բողոքները», չի բխում ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի՝ օրենսդրի կողմից ներդրված տրամաբանությունից: Ուստի, թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշմամբ վարչական վարույթի հարուցումը մերժելն այն հիմնավորմամբ, որ դիմումատուները չեն հանդիսանում տարածքային ընտրական հանձնաժողովին հասցեագրված դիմում-բողոքներում վկայակոչվող իրավունքների պաշտպանությամբ դիմելու իրավունք ունեցող իրավասու սուբյեկտներ, իրավաչափ է:

ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածում ներդրված վերոհիշյալ տրամաբանությունն արտահայտված է նաև «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածում, որը ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 47-րդ հոդվածի 1-ին մասին համապատասխան՝ կիրառելի է ընտրական հանձնաժողովում վարչական վարույթի նկատմամբ՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկությունների հաշվառմամբ: Համաձայն նշված օրենքի 69-րդ հոդվածի՝ անձինք իրենց իրավունքները պաշտպանելու նպատակով իրավունք ունեն բողոքարկելու վարչական ակտերը, այդ թվում՝ զուգորդվող վարչական ակտերի միջամտող դրույթները, ինչպես նաև վարչական մարմնի գործողությունը կամ անգործությունը: Նշված դրույթի բովանդակությունից բխում է, որ վարչական կարգով բողոք ներկայացնելու իրավունքը վերապահվում է այն անձանց, ովքեր բողոքարկման միջոցով պաշտպանում են **իրենց** խախտված իրավունքները:

4. Դիմումով դիմումատու է հանդիսանում նաև «Իրավունքի Եվրոպա միավորում» հասարակական կազմակերպությունը: Անդրադառնալով հասարակական կազմակերպությունների իրավասուբյեկտության հարցին, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը բազմիցս իր դիրքորոշումն արտահայտել է իր մի շարք որոշումներով (08.04.2017թ. թիվ 156-Ա, 02.05.2017թ. թիվ 178-Ա, 179-Ա, 180-Ա, 181-Ա, 182-Ա և այլ որոշումներով)՝ ամրագրելով, որ դիմումատու հասարակական կազմակերպությունը չի հանդիսանում նշված հարցով դիմում ներկայացնելու իրավունք ունեցող սուբյեկտ, ուստի նրանց անունից ներկայացված դիմումը չի համապատասխանում Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի պահանջներին:

Նշված հարցով Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի հայտնած, ինչպես նաև վերջինիս կողմից ընդունված որոշումներում արձանագրված իրավական դիրքորոշումները և պատճառաբանությունները կիրառելի են նաև սույն դիմում-բողոքով որպես դիմումատու հանդես եկող հասարակական կազմակերպության իրավասուբյեկտության հարցի վերաբերյալ: Հասարակական կազմակերպությունների իրավասուբյեկտ հանդիսանալու հանգամանքի կապակցությամբ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի վերը հիշատակված իրավական գնահատականները համահունչ են նաև Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի և վարչական դատարանի մի շարք գործերով կայացված դատական ակտերում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին:

Հետևապես, թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովին հասցեագրած դիմում-բողոքով դիմումատու հասարակական կազմակերպությունը դիմում ներկայացնող իրավասու սուբյեկտ չէ, և հիմք ընդունելով Ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ պարբերությունը, դիմումատու հասարակական կազմակերպության մասով թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը դիմում-բողոքով վարչական վարույթի հարուցումն իրավաչափորեն մերժել է:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գտնում է, որ «Իրավունքի Եվրոպա միավորում» հասարակական կազմակերպության մասով սույն դիմում-բողոքը ենթակա է մերժման:

5. Անդրադառնալով դիմումի 2.6. կետում նշված դիմումատուների դատողությանն առ այն, որ «տարածքային ընտրական հանձնաժողովն իրավասու չէր կայացնելու վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասին որոշում՝ վիճարկվող որոշմամբ բերված հիմնավորումներով դիմողների ոչ իրավասու սուբյեկտ ճանաչելու հիմքով» և որ «թիվ 10 տարածքային հանձնաժողովի կողմից վարչական վարույթ հարուցելու փուլում դիմում-բողոքում վկայակոչված իրավունքների խախտման փաստերը և դրանով պայմանավորված դիմումատուների՝ բողոքարկման սուբյեկտ լինելու հանգամանքի իրավական գնահատականը չէին կարող հանձնաժողովի քննարկման առարկա դառնալ վարչական վարույթ հարուցելու փուլում: ...Դիմումատուների նյութական իրավունքների խախտումների առկայության կամ բացակայության փաստին իրավական գնահատական կարող է տրվել միայն վարչական մարմնի կողմից գործի ըստ էության քննության փուլում:», հիմնադրվել է և չի բխում ինչպես «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի պահանջներից:

«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 20-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Վարչական վարույթը բաղկացած է միմյանց փոխկապակցված՝ վարույթի հարուցման, ընթացիկ և եզրափակիչ փուլերից:

2. Վարչական վարույթը հարուցվում է անձի (անձանց) դիմումի կամ վարչական մարմնի նախաձեռնության հիման վրա (հարուցման փուլ):

3. Դիմումին կամ վարչական մարմնի նախաձեռնությանը համապատասխան իրականացվում են վարչական գործի քննարկման հետ կապված՝ սույն օրենքով նախատեսված գործառույթները (ընթացիկ փուլ):

4. Վարչական վարույթը եզրափակվում է վարչական ակտի ընդունմամբ (եզրափակիչ փուլ):»:

Նույն օրենքի 30-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերի համաձայն՝

«1. Վարչական վարույթ հարուցելու հիմքերն են՝

ա) անձի դիմումը, բողոքը.

բ) վարչական մարմնի նախաձեռնությունը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի «ա» կետով նախատեսված դեպքերում վարչական վարույթը **համարվում է հարուցված՝** համապատասխան դիմումը կամ բողոքը վարչական մարմնում ստանալու օրվանից, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դիմումը կամ բողոքը, սույն օրենքի 33-րդ հոդվածի համաձայն, վերահասցեագրվել է ըստ իրավասու վարչական մարմինների կամ վերադարձվել է դիմողին (բողոք բերողին):»:

Վերը նշված նորմերի վերլուծությունից ակնհայտ է, որ, որպես ընդհանուր կանոն, դիմումի հիմքով վարչական վարույթը համարվում է հարուցված՝ դիմումը վարչական մարմնում ստանալու օրվանից՝ առանց վարչական մարմնի կողմից վարչական վարույթ հարուցելուն ուղղված որևէ գործողություն կատարելու կամ ընթացակարգ կիրառելու:

Ընտրական հանձնաժողովներում վարչական վարույթի իրականացման կանոնակարգումներ սահմանող ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածը, ի թիվս այլ առանձնահատկությունների, սահմանում է նաև ընտրական հանձնաժողովներում վարչական վարույթի և վարչարարության առանձնահատկություն հանդիսացող՝ վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու իրավական ինստիտուտը, ինչը, աներկբա նշանակում է, որ ընտրական հանձնաժողովներում վարչական վարույթը դիմումի ստացմամբ հարուցված չի համարվում և

ընտրական հանձնաժողովը դիմումի ուսումնասիրության արդյունքում կարող է նաև մերժել դիմումով վարչական վարույթի հարուցումը: Նշվածը միանշանակ ենթադրում է, որ ընտրական հանձնաժողովներում մինչև դիմումով վարչական վարույթի հարուցումը, դիմումն ուսումնասիրվում է առնվազն հետևյալ պայմաններին համապատասխանելու տեսանկյունից.

- ա) դիմումը ստորագրված է դիմողի կողմից
- բ) դիմումը ներառում է տվյալներ դիմումատուի վերաբերյալ,
- գ) դիմումում ներկայացված չեն դիմումատուի վերաբերյալ կեղծ տվյալներ,
- դ) դիմումը ներկայացված չէ իրավունքի չարաշահմամբ,
- ե) դիմումը ներկայացված է ոչ իրավասու անձի կողմից,
- զ) ներկայացուցչի միջոցով ներկայացված դիմումին կից ներկայացված է նաև օրենքով սահմանված կարգով տրված լիազորագիր,

է) դիմումը ներկայացված է իրավասու ընտրական հանձնաժողով,

ը) դիմումը ներկայացված չէ Ընտրական օրենսգրքով սահմանված վերջնաժամկետից ուշ:

Միայն նշված պայմանների միաժամանակյա առկայության դեպքում է ընտրական հանձնաժողով ներկայացված դիմումով կամ բողոքով հարուցվում վարչական վարույթ: Թվարկված ա)-ից գ) կետերում նշված պայմաններից որևէ մեկի բացակայության դեպքում վարչական վարույթի հարուցումը մերժվում է, իսկ է) և ը) կետերում նշված պայմանների բացակայության դեպքում՝ դիմումը՝ կից փաստաթղթերով վերադարձվում է դիմումատուներին:

Նշված երկու դեպքերում էլ՝ և վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու, և դիմումը՝ կից փաստաթղթերով վերադարձնելու, կիրառելի չեն վարչական վարույթի հարուցման դեպքում վարույթի իրականացմանն ուղղված կանոնակարգումները, մասնավորապես՝ փաստական հանգամանքների քննարկման ապահովումը, լսումներ անցկացնելը, դիմումին առնչվող՝ դիմումատուների միջնորդությունները քննարկելը, ապացույցներ հետազոտելը և այլն: Փոխարենը ընտրական հանձնաժողովը իրավասու է սեփական նախաձեռնությամբ հարուցելու վարչական վարույթ և քննարկելու այն հանգամանքները, որոնք ներկայացված լինելով դիմումներով և բողոքներով՝ ընտրական հանձնաժողովի կողմից ընդունվել են որպես հաղորդումներ:

Ակնհայտ է, որ դիմումատուների տրամաբանությամբ վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու ինստիտուտի կիրառման դեպքում նշված իրավական ինստիտուտը կիմաստազրկվի, քանի որ վարչական վարույթ հարուցելուց հետո վարչական վարույթի հարուցումը այլևս չի կարող մերժվել:

6. Դիմումի 2.7. կետում նշված դիմումատուների դիրքորոշումն առ այն, որ «վիճարկվող որոշումը ոչ իրավաչափ է նաև՝ դիմողների կողմից տարածքային ընտրական հանձնաժողովին ներկայացված միջնորդությունները վերջինիս կողմից քննելուց հրաժարվելու և դրա հետևանքով վարչական վարույթի բազմակողմանիության, լրիվության և օբյեկտիվության պարտադիր պահանջների խախտման հիմքով», անհիմն է և առարկայազուրկ, քանի որ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը, թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովից պարզել է, որ վարչական վարույթի ընթացքում ներկայացվել են միջնորդություններ, որոնք պատշաճ կարգով քննության են առնվել, դրվել են քվեարկության, սակայն Հանձնաժողովի կողմից միջնորդությունները մերժվել են: Ներկայացված դիմում-բողոքում հենց դիմումատուներն իրենք են փաստում միջնորդությունների ընդունման և քննարկման փաստը: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը արձանագրում է, որ օրենքով սահմանված կարգի որևէ խախտում առկա չէ, միջնորդությունները քննարկվել են, դրվել են քվեարկության և միաձայն մերժվել են, ինչն արձանագրվել է թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում:

7. Դիմումատուներն իրենց դիմում-բողոքում ներկայացնում են դատողություն առ այն, որ «Տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից խախտվել է նաև դիմողների ընտրական իրավունքը, ինչպես նաև դիտորդի կարգավիճակից բխող սուբյեկտիվ իրավունքները, քանի որ տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից դիմում-բողոքի քննության նիստը նշանակվել է մայիսի 19-ին ժամը 15:00-ին, ինչն ինքնին զրկել է դիմողներին որոշման դեմ ներկայացված բողոքը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից մինչև Երևանի ավագանու ընտրությունների արդյունքների ամփոփումը քննելու և արդյունքների ամփոփման շրջանակներում այն գնահատելու հնարավորությունից: Այսպիսով, խախտվել է նաև դիմողների իրավունքների պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունքը»: Անհասկանալի է դիմումատուների կողմից ընտրական իրավունքի խախտման հանգամանքի վկայակոչումը, չի հստակեցվում, թե տարածքային ընտրական հանձնաժողովն ինչ կարգով է խախտել դիմողների ընտրական իրավունքը՝ նիստը 19.05.2017թ. ժամը 15:00-ին նշանակելով: Եվ առհասարակ ինչպես է խախտվել «դիմողների իրավունքների պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունքը», քանի որ Ընտրական օրենսգրքը հստակ կանոնակարգում է դիմումներ ներկայացնելու կարգը և քննելու ժամկետները: Համաձայն Ընտրական օրենսգրքի 47-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ «Կենտրոնական և տարածքային ընտրական հանձնաժողովում վարչական վարույթն իրականացվում է «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքին համապատասխան, սույն օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկություններով և ժամկետներում»:

Համաձայն Ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 7-րդ մասի.

«Տարածքային և Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովներն ընտրությունները նշանակվելուց հետո՝ մինչև քվեարկության նախորդ օրը, ստացված դիմումներին պատասխանում, իսկ սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում դրանց վերաբերյալ որոշումներ ընդունում են հնգօրյա ժամկետում, բայց ոչ ուշ, քան մինչև քվեարկության սկիզբը: Քվեարկության օրվանից սկսած՝ մինչև արդյունքների ամփոփման համար սահմանված ժամկետից 2 օր առաջ՝ ժամը 18.00-ն, ստացված դիմումներին տարածքային և Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովները պատասխանում, իսկ սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում դրանց վերաբերյալ որոշումներ ընդունում են մինչև ընտրությունների արդյունքների ամփոփումը, իսկ Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ՝ տարածքային ընտրական հանձնաժողովը՝ մինչև ընտրությունների արդյունքների ամփոփման համար սահմանված ժամկետից մեկ օր առաջ»:

Վերոնշյալ դրույթների վերլուծությունից ակնհայտ է, որ տարածքային ընտրական հանձնաժողովը գործել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքին համապատասխան և որոշում է կայացրել ՀՀ ընտրական օրենսգրքով սահմանված ժամկետում, ուստի տարածքային ընտրական հանձնաժողովը գործել է իրավաչափորեն, դիմումատուների արդյունավետ պաշտպանության իրավունք չի խախտել: Ավելին, դիմումատուներն օգտվել են իրավունքի պաշտպանության հնարավորությունից՝ օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում դիմում-բողոք ներկայացնելով Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով, որը մուտքագրվել է, ուսումնասիրվել և որով հարուցվել է վարչական վարույթ:

Ավելին, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «Ընտրական հանձնաժողովի որոշումները, գործողությունները (անգործությունը) կարող են բողոքարկվել վարչական կամ դատական կարգով: Եթե ընտրական հանձնաժողովի որոշումը, գործողությունը (անգործությունը) բողոքարկվել է և վարչական, և դատական կարգով, ապա վարչական վարույթը կարճվում է»: Նշված իրավանորմից ակնհայտ է, որ որոշման իրավաչափության

բողոքարկումը վարչական կարգով՝ վերադաս ընտրական հանձնաժողով, սահմանված չէ որպես նախապայման դատական բողոքարկման համար, ինչը նշանակում է, որ դիմումի վերաբերյալ որոշումն ստանալուց հետո դիմողն ուներ ժամանակ բողոք ներկայացնելու վերադասության կարգով և ավելի երկար ժամանակ ներկայացնելու հայց դատական կարգով որոշման իրավաչափությունը վիճարկելու համար:

8. Սույն բողոքի քննարկմամբ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գտնում է, որ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 2017թ. մայիսի 19-ի թիվ 14-Ա որոշումը՝ վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասով, իրավաչափ է հետևյալ պատճառաբանությամբ՝ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովն իր որոշմամբ նշել է այն բոլոր էական փաստական հանգամանքները և իրավական հիմնավորումները, որոնք հիմք են հանդիսացել ընդունելու վիճարկվող որոշումը, այն ձևակերպված է հստակ և հասկանալի:

«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն.

«1. Անվավեր է առ ոչինչ չհանդիսացող այն ոչ իրավաչափ վարչական ակտը, որն ընդունվել է՝

ա) օրենքի խախտմամբ, այդ թվում՝ օրենքի սխալ կիրառման կամ սխալ մեկնաբանման հետևանքով.

բ) կեղծ փաստաթղթերի կամ տեղեկությունների հիման վրա, կամ եթե ներկայացված փաստաթղթերից ակնհայտ է, որ ըստ էության պետք է ընդունվեր այլ որոշում:»:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն արձանագրում է, որ տարածքային ընտրական հանձնաժողովը պահպանել է վարչական ակտին ներկայացվող «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 55-57-րդ հոդվածների և ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 47-49-րդ հոդվածների պահանջները:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը սույն դիմում-բողոքով հարուցված վարչական վարույթով առկա փաստերի ուսումնասիրմամբ հիմնավորված է համարում թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի եզրահանգումները՝ վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասով և նշված մասով գտնում է, որ ենթակա է մերժման դիմում-բողոքով ներկայացված պահանջը՝ անվավեր ճանաչել թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017թ. թիվ 14-Ա որոշումը, ինչպես նաև բողոքով ներկայացված 3.2-րդ և 3.4-րդ կետերի պահանջները, ինչպես նաև 3.6-րդ կետի պահանջը՝ մասամբ, քանզի թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը դիմում-բողոքում ներկայացված փաստական հանգամանքները, որոնք ներկայացված են եղել նաև համապատասխան տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում, ուսումնասիրել և իր 18.05.2017թ. թիվ 13-Ա որոշմամբ գնահատել է վերջիններիս ազդեցությունը քվեարկության արդյունքների վրա:

Դիմում-բողոքով ներկայացված 3.3-րդ կետի պահանջը նույնպես ենթակա է մերժման, քանի որ նշված պահանջը որևէ կերպ չի առնչվում դիմումատուների իրավունքներին, ինչով պայմանավորված, դիմումատուներն իրավասու չեն հանդես գալ նման պահանջով: Նշված հարցադրման վերաբերյալ դիրքորոշում է արտահայտել ՀՀ վարչական դատարանը ՎԴ/0929/05/15 վարչական գործի շրջանակներում կայացված որոշմամբ.

«... Դատարանը վերևում արդեն անդրադարձել է դիտորդների իրավունքներին, որոնք չեն ներառում նաև հանրային իրավախախտում թույլ տրված անձանց պատասխանատվության հարցով իրավասու մարմիններին դիմելու իրավունքը: Ինչպես նշվեց վերը, դիտորդներն ընդամենը ներկայացնում են իրենց դիտարկումները ընտրախախտումների վերաբերյալ, իսկ դրանց հետագա գնահատումն ու ընթացքը դուրս է նրանց վերահսկողության շրջանակներից:

Ըստ այդմ, դատարանն արձանագրում է, որ դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպությունը չի կարող պահանջել իրավասու ընտրական հանձնաժողովից համապատասխան գործողություններ՝ կապված վարչական կամ քրեական իրավախախտում կատարած անձանց պատասխանատվության ենթարկելու հարցի լուծման հետ:» (27.04.2015թ. ՎԴ/0929/05/15):

Դիմում-բողոքով ներկայացված 3.5-րդ պահանջը նույնպես ենթակա է մերժման, քանի որ դիմումի ուսումնասիրությամբ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գտնում է, որ դիմումն ըստ ենթակայության վերահասցեագրման հիմքեր առկա չեն:

Ինչ վերաբերում է դիմում-բողոքով ներկայացված պահանջին՝ համապատասխան տեղամաս(եր)ում նշանակել վերաքվեարկության կամ անվավեր ճանաչել Երևանի ավագանու ընտրությունները և նշանակել վերաքվեարկություն, ապա հիմք ընդունելով ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 13-15-րդ մասերը և ղեկավարվելով ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, դիմում-բողոքը՝ սույն պահանջի մասով, չի քննարկվում:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 47-49-րդ հոդվածներով՝ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Է .

1. «Իրավունքի Եվրոպա միավորում» հասարակական կազմակերպության և դիտորդ Նաիրա Մելիքսեթյանի դիմում-բողոքը մերժել՝ թիվ 10 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 19.05.2017 թվականի թիվ 14-Ա որոշումը թողնել անփոփոխ:

2. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում նիստում հրապարակելու պահից:

3. Սույն որոշումը կարող է բողոքարկվել Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարան՝ օրացուցային երեք օրվա ընթացքում:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ
ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀ**

S. Մ ու կ ու չ յ ա ն